

Београд, 1.3.2023.

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

**ИЗВЕШТАЈ О ПРЕГЛЕДУ И ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ БИЉАНЕ
НИКОЛИЋ МАСТОД, мср „Процена усмене продукције у српском као страном
језику”**

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовано Комисију:

Комисију је именovalo Наставно-научно веће Филолошког факултета Одлуком број 547/1 на седници 21. 2. 2023. године у саставу:

др Јасмина Дражић, ванредни професор, Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет

Ужа научна област: Српски језик

Датум избора у звање: 2018.

др Весна Ломпар, ванредни професор, Универзитет у Београду, Филолошки факултет

Ужа научна област: Српски језик

Датум избора у звање: 2016.

Ментор: др Весна Крајишник, ванредни професор, Универзитет у Београду, Филолошки факултет

Ужа научна област: Српски језик

Датум избора у звање: 2017.

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Име, име једног родитеља, презиме	Биљана, Радивоје, Николић МастоД
Датум и место рођења	9. 6. 1990, Аранђеловац
Наслов мастер тезе	<i>Лингвокултуролошки лексички слој у уџбеницима српског језика за странце</i>
Датум и место одбране мастер тезе	30. 9. 2014, Филолошки факултет, Београд

Научна област из које је стечено академско звање мастера	Српски језик
---	--------------

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Процена усмене продукције у српском као страном језику

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ и VII ЗАКЉУЧЦИ, ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Докторска дисертација Биљане Николић Мастоде, мср, обухвата 158 компјутерски штампаних страница, а подељена је на следећа поглавља: 1. Предмет, циљеви, методологија и задаци истраживања (1); 2. Уводна разматрања – кратак историјат учења и наставе страних језика са фокусом на српски као страни језик (2–6); 3. Компетенцијски приступ настави и учењу страних језика (6–14); 4. Улога тестирања у настави страних језика (14–32); 5. Процена усмене продукције у српском као страном језику (32–141); 6. Закључак (141–144); 7. Литература (145–157). Следи биографска белешка о ауторки тезе (158), Изјава о ауторству, Изјава о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада и Изјава о коришћењу. Поглавља су систематично рашчлањена на велики број потпоглавља, чиме је структура рада додатно учвршћена, а читање рада олакшано. Списак литературе садржи 105 библиографских јединица, као и 19 извора (докумената) доступних на интернету. Дисертација у истраживачком делу садржи предлоге испитног материјала за процену усмене продукције у српском као страном језику: 45 слика и 45 табела са пропратним питањима, 24 текста (12 на ћирилици и 12 на латиници) и скалу за оцењивање. Дисертација садржи сажетак на српском и енглеском језику са одговарајућим кључним речима.

Након поглавља Предмет, циљеви, методологија и задаци истраживања и 2. Уводна разматрања – кратак историјат учења и наставе страних језика са фокусом на српски као страни језик, следи поглавље 3. Компетенцијски приступ настави и учењу страних језика које се састоји од следећих потпоглавља: 3.1 Језичка комуникативна компетенција, 3.2 Систем језичких вештина према Заједничком европском референтном оквиру за живе језике и 3.3 Статус вештине усменог изражавања у систему језичких вештина.

Поглавље 4. Улога тестирања у настави страних језика садржи једно потпоглавље: 4.1 Евалуација усмене продукције.

Централно поглавље 5. Процена усмене продукције у српском као страном језику састоји се од следећих потпоглавља: 5.1 Наставни планови и програми за српски као

страни језик, 5.2 Граматичка, лексичка и фонолошка контрола као (не)обавезни део процене усмене продукције у српском као страном језику, 5.3 Предлог дескриптора за усмену продукцију у српском као страном језику за различите нивое знања, 5.4 Предлог тема и питања за процену усмене продукције у српском као страном језику, 5.5 Предлог испитног материјала за процену усмене продукције у српском као страном језику (5.5.1 Предлог испитног материјала за процену усмене продукције у српском као страном језику – описивање слике/слика, 5.5.2 Предлог испитног материјала за процену усмене продукције у српском као страном језику – читање наглас текстова на ћирилици и латиници), 5.6 Предлог скале за (пр)оцењивање усмене продукције у српском као страном језику и 5.7 Верификација предложених материјала и табеле за (пр)оцењивање усмене продукције у пракси.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација Биљане Николић Мастоде је савесно и зрело урађен рад, писан не само на основу одличног познавања релевантне литературе него и са способношћу за њену критичку процену, те стога представља важан допринос критичкој педагогији и критичкој примењеној лингвистици.

Предмет овог истраживања је процена усмене продукције у српском као страном језику, које је спроведено аналитичко-дескриптивном методом, а с циљем да се успоставе упутства и критеријуми за процењивање говорења у српском као страном језику.

У првом поглављу су представљени циљеви, методологија и задаци истраживања полазећи од смерница за утврђивање нивоа језичке компетенције наведених у Заједничком европском референтном оквиру за живе језике Савета Европе. Затим је указано на даље кораке – фазе – у анализи доступних студија у вези са проценом усмене продукције на различитим језицима који се у свету уче као Л2 (енглески, словеначки, хрватски и руски), не изостављајући ни доступне радове који се тичу учења и подучавања српског као страног језика.

Друго поглавље представља сажет преглед историјата учења и наставе страних језика, од времена древних народа до данас, а посебан део овог поглавља посвећен је и развоју методике наставе страних језика (и српског као страног језика) у Србији. Издвојено је оснивање Центра за српски као стран језик на Филолошком факултету Универзитета у Београду као један од кључних догађаја за развој наставе и учења српског као страног језика. Тренутни положај српског као страног језика – у погледу стандардизованих наставних и евалуативних планова и програма, доступног материјала, критеријума и упутстава за спровођење наставних и испитних активности – упоређени су са ситуацијом у којој се налазе словеначки као страни језик и хрватски као страни језик:

показало се да центри за сваки од наведених језика (српски, словеначки и хрватски као страни) функционишу по истом принципу, те да су у великој мери своје активности ускладили са европским стандардима и у настави и у тестирању.

Наредно поглавље посвећено је компетенцијском приступу настави и учењу страних језика, при чему је најпре дефинисан појам комуникативне компетенције у свим њеним аспектима (представљајући њену лингвистичку, социолингвистичку и прагматичку компоненту). Будући да језичка комуникативна компетенција подразумева различите језичке активности које се реализују кроз одговарајуће језичке вештине, дат је кратак приказ система језичких вештина успостављених Заједничким европским референтним оквиром за живе језике, посебно образлажући статус који вештина говорења има у том систему. Анализа доступних истраживања на тему усмене продукције довела је до закључка да је вештина говорења најцењенија језичка вештина јер, како неки аутори истичу, онај ко може да говори страни језик, он може и да га разуме, и релативно лако може да научи да га чита и пише (Lado, 1964: 239).

Четврто поглавље доноси неколико запажања о употреби термина евалуација, процењивање (и процена), оцењивање, тестирање, вредновање и провера (и проверавање) знања које прате одлуку аутора да се поменуте блискозначнице у овом истраживању користе без разлике у значењу. Уз то, представљено је једанаест кључних смерница за планирање и спровођења тестирања и указано је на различите класификације тестова и начина спровођења евалуација.

Пето поглавље – Процена усмене продукције у српском као страном језику – представља срж овог истраживања. У њему су анализирани доступни наставни планови и програми за српски као страни језик, граматичка, лексичка и фонолошка контрола као (не)обавезни део процене усмене продукције у српском као страном језику и предложени су дескриптори за усмену продукцију у српском као страном језику, теме, питања, испитни материјал (за описивање слике/слика и читање наглас текстова на ћирилици и латиници) и скала за процењивање говорења на српском као страном језику.

На крају петог поглавља, пре креирања скале за процену усмене продукције у српском као страном језику, детаљно су анализиране скале за процену говорења у руском и енглеском као страном језику и постојећа скала за процену усменог изражавања на српском као страном језику. Након формирања нове скале, целокупни материјал и скала су верификовани у Центру за српски као страни језик на Филолошком факултету Универзитета у Београду од августа 2019. до септембра 2022. године, а анализом је обухваћена провера знања укупно 121 кандидата. Верификација материјала је показала да се предложеном скалом знатно олакшава процес процењивања усмене продукције за сваки од нивоа знања и поједностављује бодовање одговора сваког кандидата од стране различитих испитивача који знање процењују истовремено, али независно један од другог.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Чланци:

1. (2019). „Рано усвајање синтаксе с фокусом на усвајање првих глагола“. Примењена лингвистика, бр. 20. Београд – Нови Сад: Друштво за примењену лингвистику Србије, 31–40.
811.163.41'367, <https://doi.org/10.18485/primling.2019.20.3>, ISSN 1451-7124
2. (2020). „Заједнички европски референтни оквир за живе језике и могућности његове примене у процени вештине говорења у српском као L2“. Српски као страни језик у теорији и пракси IV: тематски зборник радова. Филолошки факултет, Центар за српски као страни језик, Београд: Jovšić Printing Centar doo, стр. 77–87.
81'243:159.953.5 371.3::811.163.41'243, ISBN 978-86-6153-642-7
3. (2021) Онлајн настава српског као страног језика из угла предавача (у коауторству са Никицом Стрижак) – прихваћено за штампу у Зборнику радова са међународне научне конференције Дигитална хуманистика и словенско културно наслеђе.

Уџбеници:

1. Štasni, Gordana i Nikolić, Biljana. 2019. Čitam, pišem... igram se! jezička kultura, radna sveska za srpski kao nematernalni jezik za 3. razred osnovne škole. Beograd: Zavod za udžbenike.
UDK 37.016:811.163.41'243(075.2)(076), ISBN 978-86-17-20117-1, COBISS.SR-ID 329421319
2. Štasni, Gordana i Nikolić, Biljana. 2019. Svet je lep: srpski kao nematernalni jezik i književnost za 3. razred osnovne škole. Beograd: Zavod za udžbenike.
UDK 37.016:811.163.41'243(075.2), ISBN 978-86-17-20116-4, COBISS.SR-ID 329421063
3. Штасни, Гордана и Николић, Биљана. 2019. Учимо српски језик: српски као нематерњи језик за 6. разред основне школе. Београд: Завод за уџбенике.
UDK 37.016:811.163.41'243(075.2), ISBN 978-86-17-20128-7, COBISS.SR-ID 329419271
4. Добрић, Наташа и Николић, Биљана. 2019. Језичка култура: српски као нематерњи језик, радна свеска за 6. разред основне школе. Београд: Завод за уџбенике.
UDK 37.016:811.163.41'243(075.2)(076), ISBN 978-86-17-20130-0, COBISS.SR-ID 329422087

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

На основу *“Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду”* и налаза у извештају из програма

„iThenticate“, којим је извршена провера оригиналности докторске дисертације **”Процена усмене продукције у српском као страном језику”** аутора **Биљане Николић Масто**, констатујем да утврђено подударање текста износи **9%**.

Овај степен подударности у складу је са Чланом 9. *Правилника*.

На основу изнетог, а у складу са ставом 2 Члана 8. *„Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду“*, изјављујем да извештај указује на оригиналност докторске дисертације, те се прописани поступак припреме за њену одбрану може наставити.

Кандидаткиња је резултате свог истраживања протумачила на релевантан и убедљив начин, а приказала прегледно и систематично, јасним, прецизним и однегованим научним језиком.

IX ПРЕДЛОГ

С обзиром на то да је у питању опсежно и детаљно истраживање чији су резултати вредни за примењену лингвистику, критичку педагогију и наставну праксу, са задовољством препоручујемо Већу да овај рад прихвати као докторску дисертацију, а кандидата позове на усмену одбрану пред овом комисијом:

Комисија:

др Весна Крајишник, ванредни професор

др Јасмина Дражић, ванредни професор

др Весна Ломпар, ванредни професор